

TÜRK SANAYİCİLERİ VE İŞADAMLARI DERNEĞİ

TÜSİAD
YÖNETİM KURULU BAŞKANI
ÖMER SABANCI’NIN
“DTÖ VE AB’DEKİ GELİŞMELER IŞIĞINDA
21. YÜZYILDA TÜRKİYE TARIMI”
RAPORU TANITIM TOPLANTISI
AÇILIŞ KONUŞMASI

21 Haziran 2005
Ceylan Intercontinental Otel

TÜSİAD AVRUPA SANAYİ VE İŞVERENLER KONFEDERASYONLARI BİRLİĞİ (UNICE) ÜYESİDİR.

İstanbul : Meşrutiyet Cad. No: 74 Tepebaşı 34420 İstanbul - Türkiye
Ankara : İran Cad. No: 39/4 Gaziosmanpaşa 06700 Ankara - Türkiye
Brüksel : 13, Avenue des Gaulois, 1040 Brussels-Belgium
Washington D.C. : 1250 24th Street, Washington D.C. 20037 - USA
Berlin : Mörkisches Ufer, 28 10179 Berlin-Mitte - Germany
Paris : 12, Rue Godot de Mauroy 75009 Paris - France

Tel: (90-212) 249 19 29
Tel: (90-312) 468 10 11
Tel: (32-2) 736 40 47
Tel: (1-202) 776 77 70
Tel: (49-30) 28 878 6300
Tel: (33-1) 426 516 40

Faks: (90-212) 249 13 50
Faks: (90-312) 428 86 76
Faks: (32-2) 736 39 93
Faks: (1-202) 776 77 71
Faks: (49-30) 28 878 6399
Faks: (33-1) 426 516 99

e-mail: tusiad@tusiad.org
e-mail: ankoffice@tusiad.org
e-mail: bxloffice@tusiad.org
e-mail: usoffice@tusiad-us.org
e-mail: info@tusiad-de.org
e-mail: satan@tusiad.org

web: www.tusiad.org

Sayın Bakanım, Sayın Müsteşarım Değerli Konuklar ve Değerli Basın Mensupları,

Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği adına hepinizi saygıyla selamlıyorum. “DTÖ ve AB’deki Gelişmeler Işığında 21. Yüzyılda Türkiye Tarımı” başlıklı raporumuzun tanıtım toplantısına hoş geldiniz.

Türkiye’de ekonomik kalkınmanın hızlandırılması ve ekonomide dengeli ve istikrarlı bir büyüme hızına ulaşılabilmesi için, ekonominin çeşitli kesimlerine yönelik politikaların bir bütün olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. 17 Haziran Cuma günü gerçekleştirmiş olduğumuz “Türkiye Ekonomisi için Sürdürülebilir Büyüme Stratejisi” başlıklı toplantımızda büyüme perspektiflerini masaya yatırmıştık. Bugün ise, Türkiye ekonomisinde sürdürülebilir büyümenin sağlanması açısından çok büyük önem arz eden tarım sektöründe gerekli dönüşümleri etraflıca tartışmak için bir araya gelmiş bulunmaktayız.

Tarım, Türkiye ekonomisi için kritik öneme sahip bir sektör. Bu önem, temel besin maddelerini sağlamasından, sanayinin hammaddeğini üretmesinden, çok sayıda vatandaşımıza istihdam sağlamasından ve ihracattaki payından kaynaklanmaktadır. Ayrıca Türkiye, hepimizin bildiği gibi eşsiz tarım potansiyeline sahip bir ülkedir. Tarımın ülkemiz için taşıdığı öneme ve potansiyeline karşın, sektörün bulunduğu nokta hiç iç açıcı değil.

Tarımın bu öneminin altını çizmek için sizlerle bazı rakamları paylaşmak istiyorum. 2004 yılında tarımın GSYİH içindeki payı, Türkiye’de %11.6, AB-25’te %2.1, yeni üye olan 10 ülkenin ortalaması ise %3.6’dır. İstihdam oranları ise Türkiye’de %34, AB-25’te %5.4, yeni 10 üye ülke ortalamasında ise %13.4’tür.

Gelecek yıllar itibariyle tarımda karşılaştığımız en öncelikli sorun istihdam olacaktır. Ülke üretiminin %11’inin, istihdamın %34’ü ile üretiliyor olması, sadece sosyal bünyemiz açısından bile iyileşmenin sağlanması için elimizden gelen gayreti göstermemiz gerektiğini ortaya koymakta. Bugün dünyada modern tarım işletmeleri de sanayi işletmelerine paralel organizasyon ve istihdam yapısı içine giriyor. Tarımda modernleşme, daha nitelikli ancak daha az sayıda iş gücü kullanımı doğuruyor. Dünyadaki bu gidişata paralel olarak Türkiye’de de tarımda modernleşme ivme kazanacak ve buna bağlı olarak tarımda istihdam talebi değişecek. Eğitim düzeyinin sınırlı olduğu tarımsal işgücünün niteliğinin eğitimle artırılması, hem tarımda verimliliği, hem de işgücünün kırdaki tarım-dışı sektörlerde ve kentlerde istihdam olanaklarını arttıracak. Bu nedenle, tarımda geçmişin kısıtlı bakış açısının dışında bir yaklaşıma sahip olunması ve geçiş döneminin iyi yönetilmesi gerekiyor.

Şunu çok açık belirtmek istiyorum: tarımda dönüşümü, yeniden yapılanmayı sağlayamadığımız takdirde, ne büyümeden, ne istikrardan, ne sosyal refahtan söz etmemiz mümkün değildir. Tarım, AB ile müzakere sürecinde de Türkiye’nin en çok zorlanacağı konulardan biri olacak. Öte yandan, Dünya Ticaret Örgütü, çerçevesinde devam eden görüşmelerde tarım, beklendiği üzere uzlaşması en zor konuların başında gelmekte. Bu nedenle gelecek yıllarda tarım, sadece yurtiçi nedenlerle değil, uluslar arası yükümlülüklerimiz nedeniyle de dikkat çekecek.

Tarımda dönüşümün ön koşulu, yaklaşım değişikliğidir. Türkiye’nin ekonomik ve sosyal yapısında bu denli önemli bir yere ve ağırlığa sahip olan tarım sektörü, şimdiye kadar, uzun vadeli stratejik bir bakış açısından yoksun kalmış durumda. Özgün bir politika yerine, tarım diğer alanlardaki politikalara bağımlı kılındı. Üretim piyasa koşullarına göre gelişemezken, siyasi kaygılarla açıklanan taban fiyatlarına göre üretim yapan çiftçiler de gelirlerinden hoşnut edilemedi. Stoklar yönetilemedi; üretici fiyat yoluyla desteklenirken, tüketici bu

desteklemelerin yükünü üstlenmek durumunda kaldı. Sağlanan destekler üreticiye yeteri kadar ulaşamadı, diğer yandan kamu kaynaklarına önemli ölçüde yük getirildi. Tarımla uğraşan geniş kitlelerin oy potansiyeli olarak görülmesi, tarıma ekonomik ve sosyal bir sektör olarak yaklaşılmaması, çözümünden ziyade günü kurtarmaya yönelik politikaların bugün iflas etmesi ile sonuçlandı.

Tarımın bu hale gelmesinin temel nedenlerinin başında, hiç kuşkusuz ki, destekleme yöntem ve araçları geliyor. Türkiye’de tarımı desteklemek için ayrılan yüksek fonlara rağmen, son 35 yılda tarımsal katma değerın yıllık ortalama büyüme oranının ancak %1.1 olması, uygulanan destekleme sisteminin etkinlik sorununu gözler önüne seriyor.

Türkiye’de son yıllarda başlayan yapısal değişim ve uygulanmakta olan istikrar programı, tarım politikalarında da değişimi beraberinde getirdi. Ancak bu değişim, yukarıda sözünü ettiğimiz yaklaşım değişikliğini içermediğinden, destekleme sistemindeki reformlar arzulanan etkiyi yapmaya yeterli olmadı. Üreticiye yansımaları en fazla olan Doğrudan Gelir Desteğinin araç olarak kullanıldığı destekleme programı da kaynakların etkin dağılımının olmaması sebebiyle beklenen sonuçları vermedi.

Türkiye bu sorunlarla boğuşurken, dünyada ve AB’de tarıma yaklaşım hızla değişiyor. Bu değişimde rol oynayan faktörler: korumaların azaltılması, faktör piyasalarının daha etkin çalışması, rekabet gücünün arttırılması ve kırsal kalkınma politikalarına ağırlık verilmesi. Türkiye de tarım politikalarını bu değişim yönünde yapılandırmalı.

Türkiye’de günümüze kadar uygulanmış tarımsal politikaların ne kadar günü kurtarmaya yönelik olduğunu, ülkemizde pek önemsenmeyen diğer bir göstergıyla ifade etmeye çalışalım. Türkiye’de tarım için yapılan Ar-Ge harcamalarının, tarıma yapılan toplam transferler içindeki payı %0.2 ile %0.4. Buna karşılık OECD ortalaması ise %1.8.

Tarım ve hayvancılıkta yapısal dönüşümle, verimlilikte ciddi bir sıçrama, tüketici refahında artış ve dış dengede iyileşme yakalanması mümkündür. Uygulanacak tarım stratejisinin, sadece yurtiçini değil uluslararası gelişmeleri ve taahhütleri de dikkate alması, sadece bugünün sorunlarına değil geleceğin sorunlarına da bakması, hem çiftçi hem tüketici hem de sanayiciye olan etkileri de dikkate alması, geleneksel üretim yapısının Türkiye’nin şartlarına uygun modern üretim yapısına yerini bırakmasını hazırlaması gerekmektedir. Hiç şüphesiz, böyle kapsamlı bir reform programı, eğitim, finansman, Ar-Ge, yasal çerçeve gibi kurumsal ve fiziki altyapı yatırımları ile mümkündür.

TÜSİAD, tarımı, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişimindeki en öncelikli sektörlerden biri olarak görmekte. Tarımda arzulanan yapısal dönüşümün gerçekleşmesi, bu yönde geniş bir toplumsal mutabakatın varlığını gerektiriyor. TÜSİAD olarak, sürdürülebilir ve etkin bir tarımsal politikanın oluşturulmasına katkı sağlamak ve Türkiye tarımında arzu edilen dönüşümü hızlandırmak yönündeki çalışmalarımızı sürdüreceğiz.

Sözlerime son vermeden önce bugün bir araya gelmemize öncülük eden TÜSİAD Tarım ve Gıda Çalışma Grubuna, raporu hazırlayan değerli öğretim üyelerimize ve kıymetli görüşlerini bizlerle paylaşacak olan katılımcılara teşekkürlerimi sunmak istiyorum. “DTÖ ve AB’deki Gelişmeler Işığında 21. Yüzyılda Türkiye Tarımı” başlıklı raporumuzdan hareketle düzenlediğimiz seminerimizin, dünyada değişen tarım politikaları çerçevesinde Türkiye tarımının uzun dönemli hedeflerini ortaya koyması hususunda yol gösterici olacağını umuyor, beni dinlediğiniz için teşekkür ediyorum.